

opusdei.org

Виховувати чуттєвість

Почуття мають важливе значення для повноцінного життя. Але необхідно їх виховувати, щоб вони посправжньому спонукали щастю людини.

30.05.2016

З давніх часів вважалось, що поганими є ті почуття, які обмежують або зводять нанівець людську свободу. В цьому полягало велике занепокоєння грецької епохи, східного мислення

та багатьох античних релігій. Всі великі мудрісні традиції людства попереджають нас про важливість виховання людської волі перед її бажаннями та відчуттями. Здається, ніби всі вони вже з давніх давен досвідчили, що в серці людини зустрічаються протилежні сили та напруги, які часто ведуть зепеклу боротьбу між собою.

Ці філософські традиції говорять про збудження пристрастей і прагнуть досягнення мирної розсудливої поведінки, в якій би похоть підпорядковувалася розумові; вони прагнуть внутрішньої свободи, але не тієї, що являє собою відправну точку, але тої, що є завоюванням, яка має здійснити кожна окрема людина. Кожен має навчитися володіти собою, керуючись голосом розуму – шляхом, що веде до чесноти, в

результаті досягнення якої в житті приходять щастя і радість.

НАВЕРНЕННЯ СЕРЦЯ

Християнська мораль вчить, що безлад, який панує в нашому емоційному житті, бере свій початок у первородному грісі. Серце людини здатне на безумовне благородство, спроможне досягнути найвищих рівнів героїзму та святості, і в той же час здібне впасти в найнижчу підлість та тваринні інстинкти.

Новий Заповіт неодноразово і при різних обставинах представляє слова Ісуса Христа, якими Він наполегливо закликає до внутрішнього навернення серця та бажань. **Ви чули, що було сказано: Не чини перелюбу. А я кажу вам, що кожний, хто дивиться на жінку з пожаданням, той вже вчинив перелюб з нею в своїм**

серці[1]. Господь підкреслює, що не достатньо просто не чинити зла, чи дотримуватися правил зовнішньої поведінки, адже треба змінити серце, **з нутра бо, з серця людини, виходять недобрі намісли, розпуста, злодійство, вбивство, перелюби, загребущість, лукавство, обман, безсоромність, заздрий погляд, наклеп, бундючість, безглуздя. Уся ця погань виходить із нутра й осквернює людину[2].**

Його вчення є постінім запрошенням до навернення серця, єдиного навернення здатного зробити людину доброю: **Добра людина з доброго скарбу серця свого виносить добре; лиха ж - з лихого (серця) лихе виносить, бо з переповненого серця говорять його уста[3].** Слова, що наголошують на корінній необхідності внутрішнього очищення: **«Ви**

видаєте себе за праведних перед людьми, але Бог знає серця ваші; бо що в людей високе - осоружне Богові»[4].

Аморальні дії є наслідком перекручених думок, які заповонюють серце. Саме тому, виховання чуттєвості набуває великого значення. Апостол Петро каже Ананії, дивуючись його обману: **«Чому ж ото ти зважився у своєму серці на той учинок?»**[5].

Християнська мораль на ставиться до почуттів з підозрою. Навпаки, надає особливого значення їх вихованню та формуванню, адже вони мають величезний трансцендентний вплив на моральне життя. Скерувувати чуттєвість означає очищуватись, адже гріх впровадив непроханий безлад почуттів в серця всіх людей, і саме

тому необхідно їх лікувати.
Святий Хосемарія писав: *«Я не прошу тебе, Господи, позбавити мене почуттів, адже ними, якщо вони благородні, я можу служити тобі, тільки очишуй їх»*. [6]

Йдеться про те, що нам варто будувати на міцному фундаменті вимог людської гідності, поваги та гармонії, споруджувати на тому, чого вимагає і чим є людська природа. В цьому криється найкращий почуттєвий стиль, який наближає нас до тієї особливої гідності, яка нам належить. Чим краще нам вдасться досягнути цього, тим легше буде досягнути щастя та святості.

ПОЧУТТЯ ТА ЧЕСНОТА

Кожне почуття сприяє певним діям і заважає іншим. Таким чином, почуття сприяють або

заважають психологічно і духовно здоровому способу життя, а також спонукають чи перешкоджають практиці чеснот та розвитку цінностей, які бажано набути.

Ми не можемо забути, що заздрість, егоїзм, гордість або лінь – є нестачею цієї позитивної якості, однак вони теж є недоліком у вихованні почуттів, які сприяють або ж перешкоджають розвитку чесноти. Таким чином, можемо сказати, що практика чеснот сприяє вихованню серця, і навпаки.

Часто ми забуваємо, що почуття є потужною людською дійсністю, що спонукає на добро чи на зло.

Зазвичай воно являє собою те, що з найбільшою силою підштовхує нас до або утримує від дії.

Протягом довгого часу мала місце тенденція нехтування цією освітою, можливо через хибне

сприймання маловартісності почуттів, які виступали, як щось темне і загадкове, мало раціональне, і майже неспіпорядковане нашому контролю; або через те, що їх плутали з сентиментальністю та ентузіазмом; або тому що, виховання почуттів – є складним завданням, і потребує проникливості та наполегливості, можливо, саме тому, ми оминаємо їх, самі того не помічаючи.

Почуття приносять в життя багатство, і мають вирішальне значення для успішного і щасливого життя. **Для того, щоб досягнути щастя потрібно не зручне життя, а закохане серце.** [7] І для цього ми повинні виховувати серце, хоч часто це видається не простим завданням. Всі ми разраховуємо на достатню здатність скеровувати власні почуття. Ми не можемо впадати у

відчай від думки, що почуття не можуть виховуватися, і таким чином вважати, що люди тієї чи іншої форми поведінки - незмінні. Що вони або щедрі або заздрісні, сумні або веселі, любязні або неприязні, оптимісти або песимісти, ніби то це належить до неминучої природи і неможливо змінити.

Це правда, що почуттєві розположення мають вроджений компонент, обсяг яких важко визначити. Однак в них присутній потужний виховальний вплив сім'ї, школи, віри, культури в якій ми живемо. І перш за все, в ній присутнє особисте зусилля стати кращим, з Божою благодаттю.

ПРИКЛАД, ВИМОГА, ХОРОША КОМУНІКАЦІЯ

У вихованні емоцій приклад займає особливе місце. Достатньо згадати, як від батьків до дітей

передається здатність розпізнати чуже горе, зрозуміти інших, надавати допомогу тим, хто її потребує. Спостерігаючи за людьми, що нас оточують, ми набуваємо природнім способом певну емоційну поведінку, відкладаємо її в пам'ят майже того не помічаючи.

Однак не все зводиться до гарного прикладу. Бувають егоїстичні та нечутливі діти у батьків з великим серцем. Приклад дійсно займає важливе місце але, крім того, необхідно підвищувати у дітей обізнанність перед цими цінностями – допомогти їм відкрити потреби ближніх, вказати їм на привабливість життя основаного на щедрості, і крім того, виховувати їх в атмосфері особистої вимоги, бо якщо немає самовимоги, лінь і егоїзм легко зупиняють будь-який процес емоційного зростання.

Дисципліна та авторитет є вирішальними для виховання, адже без дисципліни складним видається засвоєння важливих життєвих питань.

Разом з цим, необхідно, щоб оточення було спокійним, сповненим спілкування, щоб в сім'ї було просто створити моменти більшої довіри, що надає почуття впевненості кожному члену сім'ї і таким чином допомагає виховувати. Важливо, щоб не було надмірної скромності у вираженні власних почуттів, і щоб ми могли легко висказати іншим з вірністю і любов'ю, що нам в них не подобається, і т.д.

Коли не вистачає цієї гармонії перед одним із почуттів (милосердя до чужого горя, бажання пересилити себе перед конкретною проблемою, радість від успіху інших, і т.д.), або по мірі

того, що ці почуття не зростають, або навіть ускладнюються чи дескредитуються, кожен повинен намагатися обмежити їх, і в такий спосіб, поступово їх відчуватиме менше: спочатку вони розмиваються, а пізніше і зовсім зникають із емоційного репертуару.

СИЛА ВИХОВАННЯ

Між почуттям і поведінкою є один важливий крок. Наприклад, можна відчувати страх і діяти сміливо. Відчувати ненависть і пробачати. В цьому вимірі між почуттям і дією існує особиста свобода. І виникає таким чином особисте рішення, яке присутнє в цей конкретний момент і частково раніше, в попередньому процесі виховання і самовиховання. Протягом життя створюється певний стиль відчуття, і певний стиль

поведінки. Слідуючи прикладу, людина боягузлива та мстива звикла поступатися страхові та образі, які спонтанно викликають певні стимули, і це створило в ній більш-менш постійну звичку. Ця звичка провадить до конкретного стилю чуттєвої реакції на такі ситуації, що в кінцевому підсумку становить рису характеру.

Іншими словами, ми не здатні змінити нашу генетичну спадщину, ні систему освіти сьогодення, однак ми маємо можливість думати про майбутнє і теперішнє, і вірити в велику здатність преображення людини через освіту, з допомогою власного зусилля та Божої благодаті.

ПОЧУТТЯ ТА МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Освіта повина приділяти більше уваги моральному вихованню, силі волі та емоційній

стабільності, а не лише сприяти інтелектуальному розвитку. Гарне виховання почуттів повино допомагати людині розпізнати добро і зло, тобто навчити радіти здійсненому добру, і відчувати прикрість від скоєного зла. Йдеться таким чином про те, щоб бажати того, чого варто бажати.

Всередині нас є почуття, які підштовхують нас робити добро, і разом з ними, рясніють і ті, що загрожують розвитку нашого морального життя. Через це ми повинні намагатися формувати наші почуття таким чином, щоб вони допомагали як можна більше почуватися добре від того, що нам допомагає будувати особисте життя гармонійно, повноцінно, успішно, і в протилежному випадку відчувати себе погано. Оскільки, моральне виховання, серед інших речей, допомагає відчувати себе добре.

Для перших християн, позитивне почуття людської чуттєвості було чимсь природнім і дуже близьким. Доказом цього є порада святого Павла: *Плакайте ті самі думки в собі, які були й у Христі Ісусі.* [8] Катехизм Католицької Церкви теж говорить про важливість введення чуттєвого життя в святість: Моральна досконалість полягає в тому, щоб людину спрямовувала до добра не лише воля, а й чуттєві прагнення, згідно зі словами псалма: *«Серце моє й моє тіло радіють живим Богом»* (Пс. 84,3)[9].

Це правда, що інколи чинити добро – виявляється не привабливим. Так, що почуття не завжди є гарним моральним керівником. Але ми не повині нехтувати їх силою та впливом, навпаки намагаймося виховати їх, щоб вони якомога більше допомогли нам в моральному

житті. Якщо людина, наприклад, відчуває незадоволення від брехні і радість від щирості, звичайно їй це послужить в дії. І якщо відчуває смуток від невірності, егоїстичності, ліні, несправедливості, ці почуття віддалять її від помилок, і часто з потужнішою силою ніж інші аргументи.

З гарним вихованням почуттів, набагато легше вести добродійне життя і досягти святості. У будь-якому випадку, якою б гарною не була освіта кожної окремої людини, робити добро часто означає побороти себе, і часом потребує великої боротьби. Однак завжди перемагає гарна поведінка. Наприклад, обирати зло – це обманювати самого себе, і в кінцевому рахунку приводить до складного і розчарованого життя. Саме тому, мова не йде про досягнення щастя на Небесах,

будучи нещасними на землі, але шукати оба блаженства: **кожного разу я все більше переконуюсь в тому, що щастя на Небі – для тих, хто вміє бути щасливим на землі.**[10]

ВНУТРІШНЯ СВОБОДА

Іноді ми схильні ідентифікувати зобов'язання з примусом, ми сприймаємо ідею обов'язку, як втрату свободи, і це є помилковим на емоційному рівні. Адже діяти згідно обов'язку нас вдосконалює. Якщо ми приймаємо обов'язок як дружній голос, зможемо прийняти його сердечно і дружньо, і відкриємо велике досягнення від виховання почуттів, що зрештою являє собою єдність бажання і обов'язку. І таким чином досягається, вищий рівень свободи, адже свобода полягає не в тому щоб робити, що бажаєш, а в тому, щоб робити що повинен.

Таким чином ми відчуємо себе з'єднаними, а не примушеними моральною дією, адже сприймаємо її як ідеал, що веде до повноти, і в цьому полягає одне з найбільших завоювань справжньої свободи.

[1] Мт 5, 27-28.

[2] Мк 7, 21-23.

[3] Лк 6, 45.

[4] Лк 16, 15.

[5] Діян 5, 4.

[6] Святий Хосемарія, Кузня, № 750.

[7] Святий Хосемарія, Борозна, № 795.

[8] Флп 2,5.

[9] Катехизм Католицької Церкви,
№ 1770.

[10] Святий Хосемарія, Кузня, №
1005.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
uk-ua/article/vikhovuvati-chuttievist/](https://opusdei.org/uk-ua/article/vikhovuvati-chuttievist/)
(12.04.2026)